

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 19.11.2020 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 125 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Буйницька М.М. ЗДАТНІСТЬ ДО САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ЯК ВАЖЛИВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	36
Буркова М.В. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТАРШОКЛАСНИКІВ – ВИХОВАНЦІВ ІНТЕРНАТНОГО ЗАКЛАДУ.....	38
Ван Юйхун СОЦІАЛЬНА РОЛЬ МУЗИКИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	43
Владимиров Д.І. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СТАРШОКЛАСНИКАМИ ЗАСОБАМИ АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	44
Галас Т.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.....	47
Герасименко А.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	50
Гольфельд Т.Г. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ У ЦЕНТРАХ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ.....	54
Дерев'янку Г.О. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	57
Довбня О.В. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	61
Комишан Т.О. КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО УМОВ ЗДО.....	64
Куряча С.В. ВИМІРЮВАННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	67
Літвиненко Ю.С. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	73
Ліщина Ю.А. ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	78
Павлюченко С.Ю. АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	81

7. Царенко О. М. Інноваційні засоби у вивченні курсу «Теорія та методика профорієнтаційної роботи». *Наукові записки*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 12. Ч. 3. С. 181-187.

Павлюченко С.Ю.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ПРОФІЛАКТИКИ ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН ПІДЛІТКАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Протягом останнього десятиліття з проблеми профілактики вживання наркотичних речовин міжнародною спільною затверджено низку нормативно-правових документів. Зокрема, Управлінням ООН з наркотиків і злочинності було розроблено міжнародні стандарти з профілактики вживання наркотиків [1], які узагальнюють наявні в даний час наукові дані, що описують інтервенції й політику профілактики. Стратегії профілактики, засновані на наукових доказах роботи з сім'ями, школами та спільнотою, можуть забезпечити збереження здоров'я й безпеки дітей та молоді.

За статистичними даними «Звіту щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2019 рік» [2] Україна не має повного обсягу зведеної інформації з питання поширеності вживання наркотичних речовин серед населення. У віковій категорії 15-64 років такі дослідження не проводяться. Здійснюються лише деякі кроки для вивчення поширеності вживання наркотиків серед певних категорій громадян. Так, з 1995 року на регулярній основі здійснюється опитування учнівської молоді в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD». Останні дані про споживання різних речовин (алкоголю, тютюну, наркотиків) серед 15-17-річних учнів були отримані в 2019 році в рамках цього проекту. За результатами опитування спостерігається стійка тенденція до зростання вживання наркотичних речовин дівчатами. Зокрема, частка підлітків, які вживали хоча б один раз в житті які-небудь наркотичні речовини, склала 18%, а серед дівчат зросла в 1,5 рази в порівнянні з 2015 роком (з 12,7% у 2015 році до 18,1% у 2019 році). 8,7% підлітків вживали марихуану, 9,2% - інгалянти, вживання двох і більше наркотичних речовин серед усіх опитаних склала 4,2%.

Аналіз нормативно-правових документів і наукової літератури дозволив визначити, що протягом останніх п'яти років в Україні здійснюється системна робота щодо профілактики вживання наркотичних речовин підлітками й молоддю.

Так, Кабінетом Міністрів України затверджено План заходів на 2019-2020 роки з реалізації Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, яким передбачено розробку й затвердження Стандарту з профілактики вживання психоактивних речовин.

В Україні питання реалізації профілактичних заходів щодо вживання наркотичних речовин здійснюються центральними органами виконавчої влади: Міністерством освіти і науки України, Міністерством охорони здоров'я, Мінмолодьспорту, Міністерством соціальної політики України. Зокрема, МОН здійснює методичне керівництво й координацію діяльності з профілактики в системі освіти; Мінмолодьспорту здійснює координацію діяльності з профілактики та пропагуванню здорового способу життя серед молоді; Мінсоцполітики забезпечує проведення соціально-профілактичної роботи, спрямованої на запобігання потраплянню сімей, дітей та молоді в складні життєві обставини. Лівова частка

профілактичних заходів у закладах освіти здійснюється недержавними організаціями в межах реалізації проектів.

Питання профілактики вживання ПАР інтегровано у зміст загальної середньої освіти таких предметів, як «Основи здоров'я», «Біологія», у систему виховної роботи («Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-11 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I-III ступенів навчання» (2014 р.) [3]). На сьогодні діє Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки, яка націлена на формування здорового способу життя молоді шляхом здійснення заходів, спрямованих на популяризацію та утвердження здорового й безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді.

В Україні затверджено Державний стандарт соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, відповідно до якого Мінсоцполітики, а саме Центрами соціальних служб для сімей, дітей та молоді було надано профілактичні послуги 12 924 сім'ям, які перебували у складних життєвих обставинах, пов'язаних із вживанням алкоголю та/або ПАР. Переважна кількість послуг була направлена на профілактику «негативних явищ» та на заходи щодо формування здорового способу життя. За даними обласних державних адміністрацій у 2018 році було проведено 578 126 різноманітних заходів з питань профілактики та зниження рівня вживання ПАР, а саме: - 550 382 – індивідуальних бесід; - 17 208 – лекцій; - 4 932 – виховних годин; - 1 733 – телепередач; - 1 474 – виступів на радіо; - 1 346 – тренінгів; - 644 – семінарів; - 407 – публікацій інформаційної та методичної літератури [2].

На сьогодні в Харкові працюють близько 20 громадських організацій, що займаються питаннями профілактики поширення наркотиків і надання допомоги наркозалежним.

У 2019 році Харківською міською радою затверджено «Комплексну програму з протидії поширенню наркоманії та зменшенню шкоди від вживання психоактивних речовин у м. Харкові «Чисте місто» на 2019-2020 роки» [4]. Програма визначає систему заходів, спрямованих на вдосконалення профілактики наркоманії, лікування й реабілітацію наркозалежних осіб.

Аналіз практики здійснення профілактики вживання наркотичних речовин у закладах загальної середньої освіти дозволив визначити суб'єктів соціально-педагогічної діяльності: психологічна служба закладу освіти, лікар-педіатр, медична сестра закладу освіти, класні керівники, шкільний офіцер поліції, батьки, органи учнівського самоврядування (шкільна служба порозуміння), представники сектору ювенальної превенції, служби у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, закладів охорони здоров'я тощо.

Найбільш поширеними напрямками роботи з профілактики вживання наркотичних речовин підлітками у закладі загальної середньої освіти є: 1) проведення дослідження стану підлітків щодо вживання наркотичних речовин та їхньої обізнаності щодо їх розповсюдження, розробка за його результатами відповідних рекомендацій; 2) проведення моніторингу наркологічної ситуації в закладах освіти та оцінки ефективності функціонування системи заходів первинної профілактики; 3) проведення профілактичних медичних оглядів учнів перед початком навчального року та після канікул з метою раннього виявлення учнів, схильних до наркотичної залежності відповідно до чинного законодавства України; 4) обмін інформацією та проведення моніторингу з відділом ювенальної превенції щодо неповнолітніх, які затримані за вживання психоактивних речовин, з метою організації та проведення заходів індивідуальної та загальної профілактики, поліпшення виховної роботи; 5) встановлення соціально-педагогічного патронату над дітьми, схильними до вживання психотропних речовин; 6) проведення круглих столів, науково-практичних конференцій, семінарів для педагогів з питань профілактики й запобігання поширенню наркоманії серед неповнолітніх, пропаганди здорового способу життя, формування практичних навичок протистояння шкідливому впливу психоактивних речовин; 7) проведення занять з профілактики наркотичної залежності серед неповнолітніх із представниками батьківської громадськості міста в рамках проекту «Школа для батьків

«Планета 7-Я»; 8) проведення профілактично-просвітницьких занять, виховних годин, лекцій, екскурсій для учнів; 9) залучення підлітків до суспільно корисної праці, розширення кола життєвих інтересів, не пов'язаних із вживанням наркотиків, алкоголю, тютюнопалінням та іншими шкідливими звичками; залучення до волонтерської діяльності, участі в суспільному житті громади.

Однак, карантин, дистанційне навчання, самоізоляція, поява великої кількості вільного часу, невміння самоорганізувати змістовне дозвілля загострили проблему вживання наркотичних речовин молоддю. Безліч адрес телеграм каналів на фасадах будинків, реклама в соціальних мережах зробили наркотики ще доступнішими, що безперечно викликає занепокоєння як батьків, так і педагогічних працівників. Тому, побудована система профілактики вживання наркотичних речовин на рівні закладів загальної середньої освіти потребує розробки й запровадження дистанційних профілактичних заходів, враховуючи зміни, які запроваджено у зв'язку з поширенням коронавірусної інфекції.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти з профілактики вживання наркотиків. Vienna: United Nations Office in Drugs and Crime. 2015. 38 с. Режим доступу: <https://udpu.edu.ua/images/news/old/2018/09/06/3742/files/mijnarodni-standarti-z-profilaktiki-281-29.pdf>
2. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2019 рік (за даними 2018 року). К., 2019. 41 с. Режим доступу: https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Zvit_shchodo_narkotychnoi_ta_alkoholnoi_sytuatsii_v_Ukraini_za_2019_rik.pdf
3. Комплексна програма з профілактики наркотичних та алкогольних проблем, зорієнтована на учнів 1-11 класів, їх батьків та персонал загальноосвітніх закладів I – III ступенів навчання: Загальний виклад програми профілактичних дій / Вієвський А.М., Лепеха К.І., Балакірева О.М., Дивак В.В., Дмитришина Н.А., Жданова М.П., Олійник І.М., Панок В.Г., Сидяк С.В. К., 2014. 38 с.
4. Комплексна програма з протидії поширенню наркоманії та зменшенню шкоди від вживання психоактивних речовин у м. Харкові «Чисте місто» на 2019-2020 роки. Режим доступу: <http://kharkiv.rocks/reestr/680256>.

Пластун Т.І.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ В УМОВАХ ПРИЙОМНОЇ СІМ'Ї

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Кабусь Н.Д.

Анотація. У статті розкрито поняття «прийомна сім'я», яка виступає ефективною формою влаштування дітей-сиріт та створює найкращі умови для виховання, розвитку та соціалізації дитини у сімейному оточенні; визначено соціальну реабілітацію дітей-сиріт в умовах прийомної сім'ї як комплекс заходів, спрямованих на відновлення порушених чи втрачених дитиною-сиротою суспільних і родинних зв'язків та відносин; дано авторське визначення поняття «професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до роботи з реабілітації дітей-сиріт в умовах прийомної сім'ї»; виділено компоненти готовності майбутніх соціальних працівників до реабілітації дітей-сиріт в умовах прийомної сім'ї: когнітивний, мотиваційно-особистісний та діяльнісний; розроблено та експериментально перевірено комплекс засобів підготовки майбутніх соціальних працівників до реабілітації дітей-сиріт в умовах прийомної сім'ї, до складу якого входять лекційні, семінарські та